

**ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ЛІНГВІСТИЧНОГО
ВИВЧЕННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ТЕКСТІВ**

Наприкінці ХХ століття з'явилася наука, предметом якої є зона перетину мови і права, так звана юридична лінгвістика. Це зумовило активізацію міждисциплінарних досліджень, проблемами вивчення яких є філологічне забезпечення професійної юридичної діяльності в різних її проявах.

Не викликає сумнівів, що ефективність правової норми пов'язана з мовними і логічними засобами її вираження, оскільки законодавча норма може бути реалізована тільки через мовні засоби, від яких залежить адекватне сприймання і розуміння текстів законодавчих актів. Саме тому співпраця юристів та лінгвістів у процесі створення таких текстів зумовлена об'єктивною необхідністю.

У науковій літературі неодноразово акцентувалася увага на актуальності питань, які стосуються значення мови і стилю законодавчих актів для досягнення єдності форми і змісту правових норм. Значний вплив на розробку цього питання мали роботи М. Д. Голєва, В. М. Карташова, Д. А. Керімова, А. В. Красницької, О. О. Крюкової, Н. В. Марченко, А. С. Піголкіна, П. В. Рагойші, В. М. Сирих, Б. П. Спасова та інших. Проте дослідження можливостей застосування лінгвістичної науки у процесі законотворчості є, без сумніву, актуальним з огляду на низьку якість законопроектів, які, на думку більшості дослідників, мають відрізнятися чітким викладом і зрозумілістю лінгвістичних формулювань.

Треба зазначити, що ще 50 років тому А. С. Піголкін стверджував про існування особливої, так званої юридичної мови, успіху в дослідженні якої можна досягнути лише об'єднавши зусилля юристів та лінгвістів. Крім того, дослідник під нормативним актом розумів літературний твір особливого виду, який має характерні риси та особливості, які зумовлюються

призначенням права в суспільному житті. Особливостями мови законодавчих текстів автор вважав максимальну точність, визначеність, доступність і компактність [1].

Д. А. Керімов, вказуючи на важливість лінгвістичного вивчення законодавчих текстів, справедливо зазначав, що «культура законотворчості передбачає логічно послідовний виклад змісту закону, суворо витримані професійний стиль і мову закону і разом з тим його простоту, зрозумілість, доступність широким верствам населення»[2, 131].

Автори колективної монографії «Правнича лінгвістика» справедливо вважають, що мова нормативних документів є частиною письмової юридичної мови. При створенні нових норм, положень особлива увага має приділятися окремим мовним засобам (реченням, словам, аббревіатурам, юридичним фразеологізмам тощо). Найбільш ретельно слід будувати речення і добирати лексику [3, 83].

Однією з основних вимог до законодавчого тексту, як відомо, є правильність, тобто повна відповідність нормам і правилам сучасної української літературної мови на всіх мовних рівнях.

Крім того, законодавчому тексту притаманні офіційних характер викладу, документальність та імперативність, що вимагає його нейтральності, тобто відсутності образних висловів, слів з емоційним забарвленням тощо.

До особливостей текстів нормативних актів належать також стислість, чіткість і точність, одним зі способів досягнення яких є вживання юридичної термінології. Не можна не погодитися з О. О. Крюковою, яка стверджує, що «незрозумілим є той термін, значення якого виходить за межі конкретного формулювання» [4]. Причинами цього, на думку дослідниці, є неточний вибір лексичного еквівалента, непоєднуваність термінів, неправильний вибір терміна з погляду стилістичної належності. Забезпечити ж єдність і чіткість термінології можна лише за умови стабільності та постійно діючої системи удосконалення правових актів в частині їх уніфікації з урахуванням

системності законодавства, що, враховуючи сучасний стан законодавства, є вкрай важким. Крім того, у нормативних актах не завжди можна уникнути полісемії, омонімії, синонімії, які, без сумніву, є хибами законодавчого тексту. Безперечно, стиль законодавчих актів повинен виключати неоднозначне розуміння, що зумовить досягнення найбільшої відповідності між ідеєю законотворця і нормативним формулюванням, забезпечить точну і повну відповідність між змістом норми права та її текстуальним вираженням. Проте, оскільки уникнути вживання цих груп лексики практично досить важко, частота і доречність їх вживання повинні аналізуватися і контролюватися лінгвістами під час одного з етапів підготовки законопроекту.

Щодо синтаксису, то треба зауважити, що сучасні законодавчі тексти характеризуються значною кількістю складнопідрядних речень із кількома підрядними, широким вживанням дієприкметникових і дієприслівникових зворотів, однорідних членів речення. На нашу думку, використання цих засобів мови не є виправданим, оскільки в такому разі ускладнюється розуміння і сприймання тексту, а також порушується принцип стислості законодавчого тексту.

Отже, недотримання вимог до створення законодавчих текстів знижує якість нормативно-правового акта, викликає труднощі при його тлумаченні і застосуванні. Дослідження текстів законопроектів необхідно проводити комплексно із застосуванням знань юридичної та лінгвістичної науки.

Література

1. Піголкін А. С. Оформление проектов нормативных правовых актов(законодательная техника) [Електронний ресурс] / А. С. Піголкін – Режим доступу: <http://www.dvncms.khv.ru/node/330>
2. Керимов Д. А Проблемы общей теории государства и права / Д. А. Керимов. – М., 2000. – 179 с.
3. Правнича лінгвістика: навч. посіб./ Г. П. Проценко, Л. М. Шестопалова, О. Ф. Прохоренко. – К.: ПАЛИВОДАА.В., 2010. – 312 с.

4. Крюкова Е. А. Язык и стиль законодательных актов : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01./ Елена Александровна Крюкова – М., 2003. – 139 с.